

Discursu del Presidente de l'Academia de la Llingua

Acabante sentir les prestoses pallabres de los que vienen de falar nun vo despesllar nueves puertes qu'em-pobinen al xuegu dialéuticu fácil nin a l'allabanza inxusta y fuera de llugar. Sía abondo persaber que l'Academia de la Llingua pautóse, ensin votu dalgún a la escontra, pa facer reconocencia de *Llan de Cubel*, un garapiellu xente qu'acuantayá supo tar a l'altura de les circunstancies y de les nuses necesidaes culturales y qu'entá trabaya na mesma estaya siendo, el so, modelu de llabor y de llevar perdayuri la llingua d'Asturies. Gracias a ellos siéntense los nuses sonos y espárdese la bona idea de que ye posible casar l'amor a la llingua colos cumales cimeros del trunfu internacional. A *Llan de Cubel* como a *Hevia* o como a la *Orquesta Sinfónica del Principáu d'Asturies* acuéyenlos meyor cuando ensin arrenunciar al raigañu llevanten el nivel d'esixencia nes manifestaciones artístiques. *Llan de Cubel*, como nel so día *Nuberu*, fai ver que nun ye meyor arrenunciar a lo propio pa ser daqué lloñe de la nuesa tierra. *Llan de Cubel*, como abenayá otros cantantes, los qu'ensin complexos llevaron la toná al sur y al este del país, fai pescanciar que'l fechu artísticu tien puxu por sí mesmu si la imaxinación y el bon facer publicitariu s'asitia al empar ente nós.

Una güeyada al tiempu inmediatu

Dixi *país* y dixi *tierra* y dixi *llingua* d'Asturies y nun sé si darréu habré pidir disculpes por si ofendo sentimientos fondos o emplego pallabres desaxustaes y ensin xacú, niciu en tou casu del más ence-

su nacionalismu impropriu del tiempu que cuerre. Na Asturias de güei, la qu'entá nun llogró los mínimos democráticos porque reprimen a quien emplega'l so idioma, hailos yá que, como insultu, llamen nacionalista y patriota a too aquello que sí defender, conxuntadamente, el drechu del pueblu a la so espresión, al so calter y a la so entidá coleutiva.

Pa dellos la defensa de la llingua habría que la facer sola, ensin rellación col pueblu concretu nin cola xente concreto. Faise porque sí, dicen, porque ye razonable y democrático, pero al marxe del sentimientu pola vivencia y xuntura humana que la tresmitió hestóricamente y al marxe del pueblu que güei la fala. Los asturianos acusaos de nacionalistes, polo visto, si defenden la llingua son una estorbisa porque los que ganen les eleiciones nun son nacionalistes. Si vivieren n'Israel estos analistes de xuru qu'onde s'afayaríen meyor sedría ente los ferres que torgaron al Ministeriu d'Educación esparder una poesía del más nombráu poeta nacional palestín, Mahmud Darwish, aquel qu'afitaba que "los poemas nun son a facer un estáu pero sí una patria metafórica na mente de la xente".

Na Asturias de güei hailos que glayen que ta fuera de sitiü averar los problemes de la llingua a los demás problemes porque eso politiza y desmotiva. Habrá que-yos traer al cantu la memoria que va un tiempu hebo quien faló de la torre de marfil onde s'asitiaba la llingua de los esquisitos. Y güei mesmu vese, según paez, que los sociollingüistes ensin sociedá, los que piensen que los idiomas s'estrinquen describiendo sistemes al marxe de too, quixeren arrexexar nesa mesma torre al idioma d'Asturies pa lliberalu coles sos alloriaes escritures y cola seguranza propia del autista.

Siempre pasa con esos llibertadores lo que con aquel longobardu, Droctulf, del que falare Croce siguiendo a Pedro'l Diáconu. Lluchando a les puertes de Ravena dexó a los sos y pasóse al enemigu. Agradeciéron-ylo los romanos llantando na so alcordanza una llábana y na llábana un epitafiu.....

De xuru, entiende Borges, que la ciudá clisó a aquel bárbaru que descubría asina un mundu qu'en nada s'asemeyaba a la esfrecida y llamorgosa Xermania d'u baxare. A lo meyor, sí, ye ésti l'eternu problema de nueso, el problema de los qu'amen el país porque nun vieren otra cosa y, yá vieyos, descubren el Mediterraneu colos güeyos clisaos porque les foles nun escachen y porque'l sol aburia a toes hores.

La resaca de les eleiciones

Abúltame qu'esa perplexidá coles sos contradicciones, manifestóse xabazmente estos meses d'atrás ente dellos amigos nuegos que, como neños, vieron frayaes les ilusiones que punxeren na llucha por una oficialidá que nun llegó y nos resultaos d'unes eleiciones autonómiques que namái nel so curtiu análisis perdieron.

Si nun s'algamó la oficialidá, diríen, sedría porque había culpables. Nun yeren abondo pa ilustralo les celestes llastres de toos conocíes.... Los culpables taben dientro. Los mesmos que más llucharon yeren los enemigos. L'enemigu, visto asina, taba en nós, llaceriaos otra vuelta ente la folla.

Vendríen llueu les eleiciones y, tracamundiando opciones polítiques con referéndum llingüísticu, y oficialidá de la llingua con candidatures nacionalistes concretes, llegaron a la conclusión que'l patriotismu yera l'únicu enemigu del idioma.

Dellos, pelo que dicen, siguieron darréu a la gueta bruxes; otros, polo que sabemos, esneldaron n'Estocolmo o nel Mediterraneu onde acollumbraron que Ravena nun yera malo sinón que los revénganos yeren los que baxaren de la llamorgosa y siempre trupa y esfrecida Xermania a pone-y sitiú.

Pido perdón, amigues y amigos, por estes pallabres, acaso inxustes, llaraes quiciabes de referencies valorables pa entendíos. Digo, por si daquién quixer lliberame de les mios culpes, qu'en mes de xunetu ufierté siete páxines a dos medios de comunicación d'Asturies onde llargamente esplicaba lo qu'equí resumí en cuatro llinies. Nun foi posible asoleyales porque enxamás se vio qu'hubiere artículos tan llargos nos papeles.

El nuesu análisis

Pero la visión que nós tenemos d'esos fechos allóñase enforma de lo qu'otros vieron. Les campañas llevaes alantre pola oficialidá de la llingua entendemos que foron granibles y perpositives. Llogró espardese una bona idea y féxose ver que namás la irracionalidá mos fexo perder una batalla pasaxera. Nun s'algamó too, ye claro, pero per vez primera toles fuerces polítiques, menos una, dieron un pasu xeneroso y asturianu. ¿Quién nel so sanu xuiciu podrá dicir que ye negativu? ¿Quién bonablemente ha conseñar que'l nacionalismu foi la causa de que nun se llograra la oficialidá? ¿Yera nacionalista asturianu'l PP, acaso IX, confesábase asina URAS o los militantes del PSOE qu'apostaben pol idioma?

Y si falamos de les eleiciones autonómiques ganaes pol actual presidente recuerdo unes pallabres que dixi en Castropol el 26 del mes de payares: "Que yo sepa naide vio esos comicios como un referéndum sobre l'idioma. Naide nes eleiciones votaba sí o non a denguna llingua. Votábense opciones polítiques concretes onde se mecíen munches coses, munchos intereses, munches sensibilidaes. Pero'l votu nun podía dase namás qu'a una ufierta única y naide podía, votando, dixebrar les partes que nun-y prestaren del conxuntu. Los electores votando nun diben a la escontra del nuesu idioma, escoyíen ente unos menús políticos ensin que dengún d'ellos escaeciera inxertar la so correspondiente ración de llingua. Namás la xente de partíu, los mui politizaos o bien los amigos de tracamundiar les coses pueden sentirse perdedores d'unas eleiciones onde nós nun participamos. Caún podrá tener los sos gustos y les

sos preferencies y mesmamente suponer que la causa llingüística pue tratase meyor con unes fuerces polítiques que con otres pero que naide entienda que'l pueblu asturianu dixo non a la oficialidá nel mes de xunu. Nosotros enxamás ganamos nin perdemos eleiciones”.

El nuesu pautu

Nós, l'Academia de la Llingua, nin ganamos nin perdemos eleiciones. Porque nós, tengamos les idees personales que tengamos (y equí ente nós hai xente de mui destremáu calter y, asegúrolo, naide digne del axetivu patrioteru) nin sofítamos a una fuerza política concreta como grupu nin políticamente como conxuntu facemos nada que favoreza a unos a la escontra d'otros.

Y esi ye'l nuesu puxu: el que mos dexó les manes llibres pa facer ver al Gobiernu asturianu abondes veгаes que nun yera afayadizu'l camín llingüísticu qu'escoyía y el que mos empobina agora a roblar cola Conseyería de Cultura unos pautos favoratibles pal idioma. Como dixo con bon sofitu apocayá un conoció cabezaleru socialista: *l'Academia de la Llingua nun ye lleal al PSOE* (nin tien por que lo ser) *pero ye lleal a Asturias* (que ye lo verdaderamente importante). Camudemos nós la pallabra *lleal* (al PSOE) por *obediente* (al PSOE) y acertaría dafechu quien asina faló.

Si a l'Academia-y abulta que pue agora, sollerte siempre, enfotase na Conseyería d'Educación y Cultura ye porque hai un compromisu afitáu de xeneralizar la enseñanza de la llingua y de tratar al so profesoraú como al qu'exerce n'otres especialidaes. Pescanciamos qu'ello ye un pasu alantre perimportante y encontu de nueves midíes polítiques qu'han siguir darréu y que les asociaciones profesionales y los sindicatos de la enseñanza han curiar pa que naide s'esvíe o escaeza que ye de la totalidá de la escolarización non universitaria de lo que tamos falando. Lo llograo agora nun ye la oficialidá de la llingua pero, algamáu esti finxu, naide dulda que'l llogru de la oficialidá sigue siendo la irrenunciable y la cimera de les nueses vindicaciones.

Entenderán agora los nuesos amigos que'l camín qu'empobinaba a l'Academia estos años nes sos rellaciones cola Alministración nun taba ciego. Yera un camín siempre a la gueta'l pautu pero non a cualquier preciu, non a cualquier pautu. Necesitábense nicios de credibilidá y cuando éstos surden acuéyense na intelixencia de que somos *lleales* na pallabra dada (mesmamente al Gobiernu del PSOE) y non *obedientes* a la primera amenaza.

L'alcuertu cola Conseyería

Los alcuerdos iguaos van dexamos la posibilidá de facer una convocatoria pública añal de tres beques de formación y collaboración pa persones que siguieren los cursos de branu o sían especialistas o espertos

en llingua asturiana; van ser l'encontu pa que se financie dafechu l'*Atlas Llingüísticu del Dominiu Astur* (ALDA) y, en parte, el *Diccionariu de la Llingua Asturiana*. Los pautos fadrán realidá que l'Academia siga alantre colos sos planes d'afondamientu na formación del profesoráu de la llingua autóctona en toles fasteres del Principáu d'Asturies. Tamién s'afayará un llar acordies cola dignidá y les necesidaes y pondráse'l niciu d'una xunta d'Amigos de l'Academia como un nueu sofitu más pa esta institución.

El pautu cola Consejería prevé tamién, pela primera vegada, la dotación económica afayadiza pa la Secretaría Llingüística del Navia-Eo. El llabor desendolcáu hasta agora amuesa, nidiamente, dos coses: una, que ye pervalorable y bien iguáu'l trabayu fechu; otra, que ye la vía meyor pa torgar la galleguización con que dalguna fuerza política quier tramundiar la realidá.

La fastera occidental

Lo que la Secretaría fexo hasta agora, dentro de la curtia posibilidá que tevo, foi ufrir materiales llingüísticos y lliterarios, recoyó y dio a la lluz trabayos toponímicos, léxicos y gramaticales, fexo xornaes d'estudiu y collaboró na formación del profesoráu según les sos posibilidaes. La xera ehí ta recoyó nos llibros y artículos qu'estos años foron asoleyaos. ¿Podrá dalgún, con xuiciu, dicir que tamos imponiendo una fala asturiana sobre otra? ¿Podrá afitase qu'asina ye como se desancia la particularidá de la tierra d'Entrambasaguas? ¿Podrá ximir daquién porque nun se respeta'l calter de la fastera más occidental d'Asturies? Non. Ta claro que non.

¿Ú'l problema, entós? El problema ta en que siendo asturianos eses tierres hailos que nagüen porque sían Galicia. Quien diz eso ye un partíu nacionaliegu que nel cumal señardosu del suañu imperial dio anuncia en mes de febreru de la so constitución n'Asturies allampiendo pola vindicación galleguista n'Entrambasaguas y ente la migración esparció pel restu d'esti país.

Si daquién tenía duldes cuando l'añu pasáu (y n'otres ocasiones) falamos de la inxerencia impresentable, agora tien los datos políticos que sofiten les nueses pallabres. Si dalgún camentaba que yera tochura de nueso puede agora saborgar una nueva vindicación a la serbia onde'l país irredentu va a la guerra de nueves fronteres y asoleya los sos drechos ellí onde un serbiu s'asitie. Increíble. Nun ye a entendese. Agora, ente nós, habrálos qu'entá sigan falando de la inocuidá de les pallabres, del gallegu d'Asturies y de la isoglosa aballando. Agora, por si entá daquién zarapicaba na incredulidá de los comentarios, yá sabemos qué dicen los otros y tamién quién dende equí, con pallabres conscientes o fates, acompaña políticamente a unos vecinos qu'ignoren les normes elementales del respetu.

Podrán, ye claro, acusanos d'antigalleguismu. Fexéronlo los espansionistes l'otru añu y enantes, y too por trae-yos a la memoria amatagada coses elementales qu'encamienta la bona vecindá. Y olivarán por siguir faciéndolo los representantes del pensamientu únicu que se consideren, ensin selo, representantes esclusivos del pa nós siempre amigu pueblu gallegu. Sedrá lo mesmo que faigamos ver les bones rellaciones que mos inxerten cola so Academia, con munchos collacios, con muncha xente, con abondos amigos gallegos. Sedrá inútil dici-yos que nós mesmos, nesta institución, fexemos pública reconocencia de gallegos ilustres como José Luis Pensado o caltuvimos les meyores rellaciones con homes de gran valir como Piñeiro o García Sabell. Sedrá too inútil y too lo mesmo porque, persaben, que ye imposible que nós xuguemos cola redeña del pueblu.

L'Academia tien les coses clares y con rellación a la fala occidental sigue alantre colos compromisos fechos públicos nesta mesma sala hai unos años esixendo pa ella na fastera más occidental del país el mesmu tratu que pal asturianu na enseñanza, toponimia, medios de comunión y oficialidá. Asina ye como entendemos nós el respetu y asina ye como quixéremos que la totalidá de les fuerces polítiques y sociales asturianas, ensin resqueiebres, respondieren y fexeren conocer el so asitiamientu. De xuru qu'estes coses nun pasaríen si otra fora l'atención del centru a l'Asturies occidental y oriental. Si otra fora l'atención del comerciu, de la empresa, de l'Alministración, de la prensa, radio y televisión; y si otra actitú más culta y respetuosa tuviere el conxuntu de los nuesos paisanos.

Pero ye que, al empar, fai falta yá una llamada d'atención de les fuerces polítiques nel so conxuntu, percima partidismos. Y ye que, otra vuelta, la llingua enxamás ye una realidá etérea y aislada na sociedá. Estes selmanes d'atrás, falando con representantes de les fuerces polítiques parllamentaries alvertí que l'Academia de la Llingua nun ye un muérganu d'oposición política a naide nin de dientro nin de fuera. Tamién entruqué si sofítaben el llabor académicu na fastera Navia-Eo. La respuesta foi unitaria y positiva. Eses son les nueses armes, pero queremos que pescancien toos que nun tamos solos nesa xera.

Piesllu

Güei XXI *Día de les Lletres Asturianas*, como siempre, damos una güeyada al rodiu y falamos de llogros y problemes. Nun quiero amosar merniura nin ser pesimista y menos entá cuando'l más sele piesllu mos aguarda na música de *Llan de Cubel*. Sí quixera dicir qu'acaba dase otru importante y nueu reblagu normativizador col asoleyamientu del documentu que güei ve la lluz, de títulu *Nomes de conceyos, parroquies, pueblos y llugares del Principáu d'Asturies*, presentáu hai unes hores en Candás al Conseyeru de Cultura. A toos pide l'Academia disculpes poles posibles equivocaciones, a toos encamienta encontu pa que s'apurran los datos que dexen ensin puxu los fallos.

Per otru llau, delante de toos do anuncia d'un fechu d'interés: l'añu qu'entra l'Academia de la Llingua fadrá'l *I Conceyu Internacional de Lliteratura Asturiana* inxiriendo na so xunta entamadora a persones ayenes pero de reconocíu prestixu y de destremáu calter. Una vez más pido la vuesa collaboración y el pu-xu necesariu pa perpasar percima de vieyes zunes alcontrándonos na llucha pola dignidá del idioma.

Acabo con una perbona anuncia: esta mesma mañana, entamao por Izquierda Xunida y sofitaio pol PSOE, tolos partíos de la Xunta Xeneral pautábense dafechu nesti testu: "*La Junta General del Principado de Asturias insta al Consejo de Gobierno a realizar, respetando el ámbito competencial de los distintos órganos al respecto, cuantas gestiones sean necesarias para la creación de la licenciatura de filología asturiana y su inclusión en el catálogo estatal de titulaciones universitarias propuestas por la Universidad de Oviedo*".

Ye, ensin dubia, una bona anuncia nesti día d'enfotu en que l'Academia quixera falar a toos colos versos emprestaos del poeta:

Nun t'amurnies nin llores más:
aportará un tiempu non mui llonxanu
nel que dende la nuesa mar atlántica
un nordés xilón llevará esta nueche
a la que tas sometida cuantayá.

Tiempu entós de falsos conversos
tiempu tamién nel que tos bonos fíos
asoleyaránte al mundu tal como yes
y sentiránse dignos y arguyosos de
poder falate, de poder sentite, de poder amate
nesta llingua nuesa güei esllarigada.